

KVALITATIVNA EVALUACIJA PROGRAMA RAZVIJANJA VJEŠTINA SAMOZASTUPANJA U GRUPI ODRASLIH OSOBA S UMJERENOM I TEŽOM MENTALNOM RETARDACIJOM

MARIJA ALFIREV*, RADOJKA JURIN*

Primljeno: ožujak 2003.
Prihvaćeno: svibanj 2003.

Pregledni rad
UDK: 376.4

Za osobe s mentalnom retardacijom, samozastupanje predstavlja svaku aktivnost koja uključuje akciju samoodređenja, a provođenje izbora, donošenje odluka, rješavanje problema i asertivna komunikacija vještine su koje ga čine i koje osobe s mentalnom retardacijom najčešće ne posjeduju. Važeći sustav koji naglašava zaštićivanje tih osoba od strane roditelja, odnosno djelatnika u segregacijskim institucionalnim životnim uvjetima nije omogućio razvijanje vještina koje su druge osobe razvile od ranog djetinjstva. Istraživanje iz ovog rada provodilo se šest mjeseci u okviru skupine za samozastupanje, a korišten je program razvijanja vještina samozastupanja temeljen na istraživanju "Samozastupanje i socijalna kompetencija osoba s umjerenom i težom mentalnom retardacijom" (Alfirev, 2001). U radu skupine sudjelovalo je 12 odraslih osoba koje žive i rade u Podružnici "Maslina" Centra za odgoj i obrazovanje "Šubićevac" - Šibenik. Cilj je ovog rada bio utvrđivanje razine subjektivnog zadovoljstva članova skupine za samozastupanje, voditelja, suvoditelja i ostalih djelatnika, provedbom programa razvijanja vještina samozastupanja i iniciranje aktivnog sudjelovanja sudionika u kreiranju budućih programa samozastupanja. Rezultati kvalitativne analize pokazuju izrazito zadovoljstvo članova skupine radom u grupnim sastancima, suradnjom s ostalim članovima u skupini i voditeljicama, a s tim u vezi i zadovoljstvo voditelja i suvoditelja odnosima unutar skupine. Rezultati koji se odnose na zadovoljstvo djelatnika, pokazuju njihovu podijeljenost spram samoodređenja osoba s teškoćama, pa se s tim u vezi dovodi u nedostatak educiranost djelatnika o procesu samozastupanja.

Ključne riječi: samozastupanje, odrasli, mentalna retardacija, osoblje, voditelji

Uvod

Društveni je položaj odraslih osoba s težom mentalnom retardacijom bio obilježen, a i još uvijek jest, zaštićivanjem i ovisnošću o roditeljima (Johnston, 1986), segregacijom i ekonomskom ovisnošću (Armstrong i Davies, 1995; Taylor i Knoll, 1997; Speck, 1999), depersonalizacijom, infantilizacijom i lošom slikom o sebi kao posljedicom segregacije, osobito u institucionalnim uvjetima (Teodorović, 1997; Speck, 1999).

Takav položaj utjecao je na nedostatak vještina i odsutnost ponašanja koja karakteriziraju odraslu dob. Tako se može uočiti da odrasle osobe s težom mentalnom retardacijom ne prate razvojne zadatke kao što su autonomija od roditelja, izbor zanimanja, sklapanje braka,

pronalaženje životnog stila, vođenje kućanstva i odgajanje (Speck, 1999). U tom smislu jasno je da osobe s većim teškoćama ne znaju vršiti odabir i ne znaju izraziti što žele. Nasuprot tome, suvremena društvena kretanja potiču izražavanje želja, vršenje izbora i preuzimanje odgovornosti. To se odnosi na sve, pa i na osobe s većim teškoćama. No, to uključuje pružanje podrške od strane okoline, prihvaćanje različitosti i rano poticanje razvoja vještina koje čine samoodređenje.

Biti samoodređena osoba ističu Martin i Marshall (1995), znači znati izvršiti odabir, znati što se želi i kako to postići. To uključuje učvršćenje vlastite svijesti kao osobe, obznanjivanje potreba, evaluiranje postavljenih ciljeva, prilagođavanje nastupa i kreiranje jedinstvenog pristupa u rješavanju problema. U tom smislu Wehmeyer (1999)

* Centar za odgoj i obrazovanje "Šubićevac", Šibenik